

Offentliggjort 1. februar 2005 03:00

Kronik: Genvejen til integration går over arabisk i folkeskolen

Af Ole Togeby, professor, dr.phil., Jakob Steensig, lektor ph.d., og Mette Vedsgaard Christensen, ph.d.-stipendiat, alle Aarhus Universitet

Hvis vi vil lære børnene bedre dansk, er det en genvej også at lære dem deres modersmål. De bliver bedre til dansk af at lære arabisk. Og de bliver også bedre til matematik, historie og naturfag. Det er det, alle undersøgelserne viser, skriver dagens kronikører.

Århus kommune har ansøgt om dispensation fra reglen om at dansk er undervisningssproget i folkeskolen med henblik på at lave et forsøg, hvor en tredjedel af undervisningen foregår på de mange arabisktalende elevers modersmål. Denne ansøgning afviste undervisningsministeren i adskillige medier, endnu før hun havde læst om forsøgets indhold og mål. Ministerens afvisning har først og fremmest ideologisk karakter. Hun tager tilsyneladende ikke højde for de mange undersøgelser, der viser, at undervisning i og på mindretalelevers modersmål styrker deres indlæring i alle fag, inklusive flertalssproget.

Århus kommunes ansøgning skal ses i den aktuelle kontekst, hvor PISA-undersøgelser endnu en gang har dumpet den danske folkeskole i almindelighed og undervisningen af børn fra sproglige mindretal i særdeleshed. Det danske skolesystem er - som det er indrettet nu - ikke i stand til at få børn af indvandrere til at klare sig bedre end de indvandrede. Et forhold der er helt enestående i den vestlige verden. I Danmark opnår hver anden elev med et andet modersmål end dansk ikke færdigheder i læsning, der kan bruges til at tage en ungdomsuddannelse. Det er ikke blot bekymrende - det er katastrofalt. For yderligere at konkretisere problemet kan vi nævne, at i Århus er antallet elever fra sproglige mindretal på ti år vokset med 78 pct., således at mere end hver sjette elev i de århusianske folkeskoler har et andet modersmål end dansk. Hvis deres fremtidsudsigter fortsat skal se betydeligt sværere ud end deres etsprogede kammeraters, fordi skolen ikke indrettes på deres behov, bliver de lokale sociale konsekvenser massive.

Undervisningsministerens argumenter for et afslag er af ideologisk karakter. Og - mener vi - i strid med folkeskolelovens formålsparagraffer. Heri står der i kapitel 1, § 1, at det er folkeskolens opgave at: »... fremme elevernes tilegnelse af kundskaber, færdigheder, arbejdsmetoder og udtryksformer, der medvirker til den enkelte elevs alsidige personlige udvikling«. At tage udgangspunkt i den enkelte elev og dennes ressourcer, hvad enten de er et- eller flersprogede, er ikke blot pædagogisk fornuftigt, det er også et af folkeskolens fornemmeste principper. Og det er på ingen måde i konflikt med samme paragrafs stykke 3, der anfører, at folkeskolen skal gøre eleverne fortrolige med dansk kultur. Der er intet modsætningsforhold mellem at blive undervist i den rette linjes ligning på arabisk og så at lære at respektere de værdier formålsparagraffens stykke 3 fremhæver: ligeværd, medbestemmelse, rettigheder,

pligter og folkestyre. Tværtimod, den dårlige uddannelsesbaggrund, som indvandrere og ikke mindst deres efterkommere i Danmark opnår, er hovedårsagen til, at de ikke integreres ordentligt i samfundet, dvs. ikke indgår som fuldgældige og myndige borgere med arbejde, netværk og politisk indflydelse.

Desværre er afslaget til Århus Kommune endnu et eksempel på den manglende vilje til at indføre de rigtige og bedste værktøjer for at hjælpe elever fra sproglige mindretal i Danmark som har karakteriseret Ulla Tørnæs' embedsperiode. Først blev (statstilskuddet til) modersmålsundervisning afskaffet med den begrundelse, at det ikke er videnskabeligt bevist at modersmålsundervisning fører til bedre integration af flersprogede børn. Dernæst afviste Tørnæs et forslag fra skolepolitikere i de større byer i Danmark om at få slået fast om de mange udenlandske undersøgelser, der entydigt påpeger sammenhæng mellem modersmålsfærdigheder og generelle færdigheder i skolen, også kunne bekræftes i Danmark. Altså to afslag på forslag om undersøgelser der kunne levere gode argumenter for eller imod den politik, undervisningsministeren fører.

Vi undrer os over, hvor Tørnæs har sine oplysninger fra, når hun gang på gang insisterer på at understrege de manglende videnskabelige belæg for, at undervisning i og på modersmål virker. Internationale (europæiske, amerikanske og canadiske) undersøgelser har entydigt påvist, at undervisning i mindretalsprog i folkeskolens klassetrin styrker de tosprogede elevers færdigheder, ikke blot i deres eget sprog (fx tyrkisk, kurdisk, somali, arabisk), men også i flertalssproget (hos os: dansk) og i matematik, samfundsfag og naturfag.

Med andre ord: hvis vi vil lære børnene bedre dansk, er det en genvej også at lære dem deres modersmål. De bliver bedre til dansk af at lære arabisk. Og de bliver også bedre til matematik, historie og naturfag. Det er det alle undersøgelserne viser.

Den undersøgelse, som Århus-forslaget henviser til, er en meget stor amerikansk undersøgelse: Man fulgte 700.000 flersprogede elever over hele USA i hele deres 11-årige skoleforløb, og i konklusionen skriver forfatterne (W. P. Thomas og V. Collier), at de mindretalselever, der kun får et par års hjælpeundervisning i flertalssproget og dernæst sluses ind i de almindelige klasser, klarer sig væsentligt dårligere end de etsprogede børn - i alle fag.

Tosprogede børn, der ud over undervisning i flertalssproget også får undervisning i deres modersmål og lærer at læse på dette sprog igennem fire år, klarer sig bedre, end dem uden modersmålsundervisning, men ikke så godt som de etsprogede børn. De mindretalsbørn, som både får undervisning i flertalssproget og i deres modersmål, og som får 50 pct. af deres undervisning i andre fag (matematik, naturfag) på deres modersmål gennem seks år, klarer sig ikke blot bedre end de andre tosprogede elever, men også klart bedre end gennemsnittet af de etsprogede børn i fag som matematik, orienteringsfag og naturfag.

Det er altså en fordel at være fuldt og helt tosproget frem for etsproget. Det får man aldrig muligheden for at blive i Danmark takket være den førte skolepolitik.

Når Ulla Tørnæs bliver spurgt om, hvorfor man dog ikke skal have lov til at prøve at undervise på arabisk i Århus, svarer hun med at gentage den samme formulering (i et tv-indslag fire gange), nemlig, at det strider mod værdigrundlaget for den danske skole at lære på et andet sprog end dansk. Det er ganske enkelt ikke rigtigt; det er, mener vi, hendes afvisning der strider mod værdigrundlaget for eleverne med et andet modersmål end dansk lærer ikke dansk godt nok, hvis de ikke får undervisning også på deres modersmål.

Ulla Tørnæs' opfattelse af sammenhængen mellem undervisningssprog og værdier har absurde konsekvenser. Hvad med de tyske mindretalsbørn, de grønlandske og de færøske børn, der inden for rigets grænser alle modtager undervisning på deres eget sprog - lærer de på et andet værdigrundlag? Og hvad med de døve børn? Hvilket anderledes værdigrundlag bygger deres undervisning på?

De flersprogede børn der - som i Danmark - udsættes for undervisning, der sigter mod at lære dem flertalssproget ved at modarbejde deres modersmål, mister ganske simpelt ca. to års undervisning, fordi de ikke er gode nok på flertalssproget til at kunne få udbytte af undervisning på dette sprog. De tosprogede børn der - som flere steder i Sverige, Belgien, USA og Canada - fra første klasse bliver uddannet på en måde, hvor noget af undervisningen gives på modersmålet og noget på flertalssproget, ender med at blive ægte tosprogede, og det er en stor gevinst både for den enkelte elev og for samfundet.

Det var det, de ville lave et forsøg med i Århus. Sådanne børn er en væsentlig ressource for samfundet. Omvendt er de børn, der ikke lærer matematik, fordi de ikke kan følge med på flertalssproget, et problem for samfundet; de har ikke gode nok kvalifikationer til de job, der findes i Danmark.

Undervisningsministeren skylder en bedre forklaring på afslaget end det ideologiske standard svar. Det er lodret forkert, at det ikke er »entydigt bevist, at modersmålsundervisningen fører til bedre integration.«

Det er tværtimod bevist, at modersmålsundervisning og undervisning på modersmål - det som de vil prøve i Århus - fører til bedre integration. Og det er ganske uhensigtsmæssigt at mene at det kun »er folkeskolens opgave at lære børn dansk«.

Folkeskolen skal også lære børn matematik og naturfag. Som det ser ud nu, lærer de det ikke fx på Nordgårdskolen i Århus, hvor alle eleverne er tosprogede, men undervises på dansk. Denne skoles gennemsnitskarakterer i skriftlig matematik ved folkeskolens afgangsprøve i 2004 var på 4,9. Til sammenligning fik eleverne på Risskov skole 8,9 i gennemsnit i samme prøve.

Undervisningsministeren insisterer på, at dansk er undervisningssproget og at en indsats for bedre danskundervisning er den eneste vej frem. Dermed viser hun, at hendes opfattelse af sprog og sprogindlæring er bygget på en vrangforestilling om, at hvis der er et andet sprog end dansk inde i hovedet på de tosprogede elever, så er der mindre plads til dansk.

Sådan fungerer vores hjerner ikke. Hjerner fungerer som muskler; jo mere vi træner dem, des bedre bliver de. Samtidig viser hun, at hun er tilhænger af den kontaktopfattelse, der går ud på at »bare vi udsætter dem for sproget, så skal de nok lære det«.

Det er en opfattelse, der nok kan være i overensstemmelse med mere folkelige opfattelser af, hvordan effektiv sprogindlæring foregår, men som ikke er en effektiv metode til at lære det sprog, man også skal lære på; man lærer ikke de ord, der skal bruges for at forstå en time i algebra ved at gå i en dansk børnehave.

Ulla Tørnæs skylder et bedre svar til de elever, der ikke får nok ud af undervisningen i hendes folkeskole i almindelighed og til Nordgårdskolen og Århus i særdeleshed.